

Hr. Prof. *Pedersen* læste følgende Biographie af Selskabets Archivarius Etatsraad *J. F. Schouw*.

Joakim Frederik Schouw, Søn af Viinhandler *Poul Schouw* og *Sara Georgia Liebenberg*, blev født i Kjöbenhavn den 7de Februar 1789. I sit 11te Aar mistede han sin Fader, der efterlod hans Moder med 7 uforsørgede Börn i maadelige Omstændigheder. Som ældste Søn var *Schouw* tidligere bestemt til at skulle indtræde i Faderens Næringsvei, og deeltog allerede ved dennes Død i Udsalget og de øvrige Forretninger i Viinkjælderen. Men, da der efter nogen Tid indtraf betænkelige Sygdomstilfælde, og Lægen raadede til at tage ham fra Opholdet i den fugtige af Viindunster opfyldte Kjælder, saa blev det besluttet at søge ham anbragt paa et Handelscontoir eller i en anden lignende Stilling.

Hidtil havde den Underviisning, han fik af en Privatlærer, indskrænket sig til de allernødvendigste Forkundskaber. De første Spor af Interesse for Naturvidenskaberne fremkaldtes nærmest ved hans Omgang med en beslægtet Jevnaldrende, en Stedsøn af Professor *Mynster* *), der havde begyndt at lægge sig efter Naturhistorien, og med hvem han, skjönt kun Dreng, overværede Professor *Vahls* Forelæsninger over Dyr- og Plante-læren. Den Lyst og Opmærksomhed, han viste herved, vakte hos *Vahl* Deeltagelse for den 14aarige Tilhörer, hvem han lod komme hjem til sig, forat modtage Exemplarer af Planter, han selv afskar.

I 1804 kom *Schouw* i Tjeneste, som Skriverdreng hos Prokurator *Bjerring*, og forblev i denne Stilling omtrent i 3 Aar. Det var da ogsaa bestemt, at han skulde læse til dansk-juridisk Examen, forat have nogen Udsigt for Fremtiden paa denne Bane; men, da han yttrede megen Lyst til at studere, tillod hans Moder, at han i sine Fritimer forberedte sig til, hvad man dengang kaldte Præliminærexamen, under Veiledning

*) *J. D. L. Hansen*, der døde 1823, som Regimentschirurg i Aalborg.

af Cand. jur. *Wosemose*. Imidlertid blev denne Examen kort efter afskaffet, og der var nu ikke Andet tilbage for ham, end at underkaste sig examen artium i den strængere Form. Denne bestod han da ogsaa i Efteraaret 1808, og begyndte derpaa igjen at besøge de naturhistoriske Forelæsninger, og at deeltage i de botaniske Excursioner. Til at fremme hans Studium bidrog *Hornemann* meget, deels ved sit livlige Foredrag, og deels ved den ualmindelige Redebonhed, hvormed han saa kraftig virkede til at skaffe Naturvidenskaben Dyrkere. Dog var det kun liden Tid, *Schouw* kunde offre til Naturens Studium, da hans egen og hans Moders økonomiske Stilling gjorde det nödvendigt for ham, at betrede en Levevei, der kunde aabne ham bedre Udsigter. Han besluttede derfor at studere Lovkyndigheden, og da han i 1811 havde taget den juridiske Embedsexamen, indtraadte han umiddelbart derpaa, som Volonteur i Cancelliet, hvor han siden blev Undercancellist.

Den større Frihed, han derved fik, førte ham igjen til Naturvidenskaberne, og i Sommeren 1812 sattes han ved en Onkels Understöttelse istand til at foretage en Bjergreise i Norge, i Selskab med den norske Naturforsker *Christian Smith*, som faa Aar efter mistede Livet i Congo, hvor han deeltog i *Captain Tuckeys* Expedition. Det var denne Reise som först vakte *Schouws* Lyst til plantegeographiske Studier, for hvilke *Smith* ogsaa interesserede sig, og denne Tilböielighed forögedes end mere ved Læsningen af *Wahlenbergs* Værker, der netop udkom paa den Tid. Al den Tid, han fik tilovers fra sine Forretninger i Cancelliet og sine Manuductioner til juridisk Examen, anvendte han derfor paa disse Studier; og denne Beskjæftigelse vakte naturlig Önsket hos ham om at foretage en Udenlandsreise i botanisk Öiemed. Navnlig önskede han at undersøge Italien i plantegeographisk Henseende, for derved at tilveibringe en Forbindelse mellem *Humboldts* Skildring af det hede Beltes Planteverden og *Wahlenbergs* af Alpernes, Karpathernes og Laplands.

I lang Tid vovede han ikke at yttre dette Önske for Nogen, da han tvivlede om at faae det opfyldt; men tilsidst sattes han dog istand dertil, ved *Hornemanns* og Andres varme Anbefalinger, der skaffede ham deels en Understöttelse af Geheime-raad *Johan Bülow*, deels et Universitetsstipendium og en treaarig Understöttelse af Fonden ad usus publicos. Den sidste Resolution faldt et Aar för han skulde tiltræde Reisen; og dette Aar anvendte han til at forberede sig til denne og til at udarbeide en Afhandling „de sedibus plantarum originariis”, for hvilken han modtog Doctorgraden i 1816, og hvori han behandler et Emne, som han ogsaa senere igjen har optaget, nemlig om hvorvidt man skal antage, at alle Planter af samme Art nedstamme fra eet Individ, eller at de selvstændig kunne fremkomme paa forskjellige Steder, hvilken sidste Mening han forsvarer. Omtrent paa samme Tid blev han af Underviisningsdepartementet i Christiania foreslaaet til Lector i Lovkyndigheden ved det derværende Universitet.

I Slutningen af 1816 tiltraadte han sin Reise, og kom, efterat have tilbragt Vinteren i Göttingen, i Foraaret 1817 til Triest, hvorfra han i den fölgende Sommer bereiste Alperne indtil Mont Cenis. I de to Aar, han derpaa tilbragte i Italien, bereiste og undersøgte han Apenninerne fra Romerstatens Nordgrændse, indtil Calabriens sydligste Deel, ligeledes den sydlige, östlige og nordöstlige Deel af Sicilien, besteg Abruzzernes og Calabriens höieste Bjerge, og Etna to Gange. I Efteraaret 1819 passerede han atter Alperne, opholdt sig nogen Tid i Genf og Paris, og vendte i Begyndelsen af 1820 tilbage til Danmark.

Efter hans Hjemkomst paatrængte sig atter Spörgsmaalet om, hvilken Livsstilling, han skulde vælge; hans Tilböielighed trak ham til Naturvidenskaberne, men paa den juridiske Bane vare Udsigterne meget fordeeligere. Da forlængede Kongen hans Reiseunderstöttelse for et Aar, og udnævnte ham næste Aar, til Professor extraordinarius i Botanik ved Universitetet, hvorved han endelig sattes i Stand til ganske at leve for Na-

turvidenskaberne. Det første Arbeide, han leverede efter sin Hjemkomst var Grundtræk til en almindelig Plantegeographi, hvori han forsøgte, ved at forene Andres Resultater med sine egne Erfaringer og Anskuelser at ordne Plantegeographien til et videnskabeligt Hele.

I de følgende 4 Aar led han i høi Grad af en Nervesvækkelse, der ofte holdt ham hjemme, ja i Sengen, flere Maaneder, stundom halve Aar. Ikke destomindre leverede han dog i dette Tidsrum forskjellige originale Bidrag til Tidsskriftet for Naturvidenskaberne, saaledes om den usædvanlig lave Barometerstand i December 1821, om Barometrets lave Middelstand paa Island og flere andre, foruden endeel Uddrag af fremmede Arbeider. Ligeledes meddeelte han her i Selskabet, i hvilket han var bleven optagen til Medlem i 1823, sine Afhandlinger om Climaternes Forandring og om Italiens Regnforholde, og udarbejdede desuden sin Skildring af Veirligets Tilstand i Danmark, der tidligere havde vundet den af Selskabet i 1822 udsatte Præmie. I Aaret 1826 valgtes han til Selskabets Archivarius.

Af de Forelæsninger over den physiske Geographie, som han holdt i de følgende Vintre, udkom et Afsnit i 1828 under Tittlen specimen geographiæ physicæ comparativæ, som Program i Anledning af Universitetets Aarsfest. Ogsaa havde han i længere Tid beskæftiget sig med et Skrift over Italiens Clima og Vegetation; og da han fandt, at det vilde være nødvendigt for ham at foretage en ny Reise til Italien, förend han skred til Udgivelsen, saa søgte han dertil en Understøttelse af Regjeringen. Denne erholdt han og tiltraadte da Reisen i Begyndelsen af 1829, ledsaget af sin Kone, en Datter af Præsten *Dalgas* ved den reformeerte Menighed i Fredericia, med hvem han da havde været gift omtrent i to Aar. I den følgende Sommer undersøgte han Apenninerne i Modena og Toscana, og bereiste, efter at have tilbragt Vinteren i Rom og Neapel, i Foraaret 1830 Sicilien i Selskab med *Wilhelm Lund* og Englænderen *Harewood*. Sommeren anvendtes til at undersøge flere af

Apennerne og de carniske Alper, hvorpaa han over Genf og Paris vendte tilbage til Kjöbenhavn i Slutningen af 1830.

Kort efter hans Hjemkomst aabnede der sig en ny Virksomhed for ham, idet flere Videnskabsmænd, der vare traadte sammen, forat grunde et Tidsskrift, som nærmest var bestemt til at meddele Udbyttet af videnskabelige Granskninger, valgte ham til Redacteur af dette Tidsskrift, der udkom under Navn af „Dansk Ugeskrift“. I Begyndelsen holdt det sig vel for Störstedelen til det nævnte Formaal, men, da Ständerinstitutionens Indførelse vakte foröget Interesse for Gjenstande, der henhörte til Statsökonomien og den indre Politik, slog det efterhaanden meer ind i denne Retning. Nogle Artikler angaaende den naturhistoriske Underviisning, som *Schouw* havde leveret i Ugeskriftet, fremkaldte Modstand hos de Skolemænd, der ikke ansaae Naturvidenskaberne for en nödvendig Deel af Underviisningen i de lærde Skoler. Denne Strid förögede end mere hans Lyst til at vække Sandsen for disse Videnskaber, og han gik derfor med Glæde ind paa et Forslag af Professor *Eschricht*, der förte til Stiftelsen af „den naturhistoriske Forening“, hvori ogsaa Conferentsraad *Collin* deltog. *Schouw* holdt i denne Forening en Række af Forelæsninger over forskjellige naturvidenskabelige Emner, hvoraf endeel optoges i Ugeskriftet og senere er udgivet særskilt under Tittlen af „Naturskildringer“. Til hans populære Arbejder fra denne Periode hörer ogsaa „Europa, en letfattelig Naturskildring“, der nærmest fremkaldtes af hans Bestræbelse for at give Underviisningen i den physiske Geographie en bedre Form. Blandt hans strængere videnskabelige Arbejder maa især nævnes hans Afhandling om Barometrets Middelstand ved Havet, hvori han, ved en Sammenstilling af sine egne og Andres Iagttagelser, gav et meget værdifuldt Bidrag til at bestemme Indflydelsen af den geographiske Brede paa Barometrets Middelstand ved Havets Overflade.

I de fölgende Aar mödte *Schouw* i Ständerforsamlingerne, da han af Regjeringen var bleven udnævnt til Universitetets

Repræsentant ved disse, og blev saavel i den Roeskildske, som i den Viborgske gjentagende valgt til Præsident, sidste Gang i 1840. Med denne Session var nemlig hans Mandat udløbet, og da han ikke paany udnævntes af Regjeringen, og heller ikke ønskede at blive valgt, saa ophørte hermed indtil videre hans politiske Virksomhed.

Det var naturligt, at denne havde forhindret ham i at beskæftige sig med videnskabelige Arbeider i samme Omfang, som tidligere. Derfor standsedes ogsaa Udgivelsen af „Dansk Ugeskrift” i Begyndelsen af 1836, og den første Deel af hans Værk over Italien udkom ikke før i 1839. Samme Aar deeltog han i de skandinaviske Naturforskeres Möde i Gothenborg og tiltraadte derpaa atter en Reise til Italien. De mange anstrengende Arbeider, som de senere Aar havde medført, og hans Kones svage Helbred gjorde allerede en saadan Reise ønskelig; men desuden antog han ogsaa, at Gjensynet af den italienske Natur efter en saa lang Fraværelse kunde være gavnlig for det Værk, han havde under Arbeide. Fra denne Reise, som han foretog paa egen Bekostning, vendte han tilbage i Mai 1840. Sommeren derpaa deeltog han i de skandinaviske Naturforskeres Möde i Kjöbenhavn, ligesom han ogsaa senere var tilstede ved det i Stokholm; derimod kom han ikke til Christiania, sandsynligviis paa Grund af den Sorg, han kort iforveien havde havt. I Foraaret 1844 mistede han nemlig sin trofaste Hustru, hvis lyse Aand og kjærlige Sind, i Forening med Sands for Orden og Skjönhed, havde gjort ham Hjemmet til hans kjæreste Opholdssted, og hvis Tab derfor smertede ham dybt.

I Sommeren 1841 overdroges ham Bestyrelsen af den botaniske Have, hvilket Hverv han rögtede med sin sædvanlige Nidkjarhed. Haven befandt sig nemlig dengang ikke i den bedste Orden, og han havde derfor den besværlige Opgave, at maatte gennemgaae og bestemme fra Nyt af Havens hele Plantebeholdning, der bestod af henved 8000 Arter. Regnes hertil de aarlig fra andre Haver indsendte flere tusind nye op-

tagne Planter, som ligeledes enkeltviis maatte gennemgaaes, saa vil det let indsees, hvilken Flid og Nidkærhed i sit Kald hertil udfordredes. Ligeledes havde han den Fortjeneste at være den første Directeur af Haven, der gennemførte bestemte Principer i Ordningen og Bestyrelsen af den, idet han begrændsede den paa en saadan Maade, som de forandrede Forholde gjorde nødvendig. Ogsaa var det efter hans Forslag, at den blev udvidet og tillige forbedret ved Opførelsen af flere nye Væxthuse. Udgivelsen af dansk Ugeskrift optog han igjen i 1842 og vedblev dermed indtil Begyndelsen af 1846, da den Vilkaarlighed, hvormed den periodiske Presse dengang behandlede af Regjeringen, efter hans egen, offentlig udtalte Erklæring, gjorde ham det umuligt at vedblive dermed.

Fortsættelsen af hans Værk over Italien skred imidlertid temmelig langsomt frem. Efter Planen skulde det bestaae af tre Dele, hvoraf den første, som var udkommen, indeholdt en Fremstilling af Italiens Varmeforholde og Fugtighedsforholde, sammenlignede med de tilsvarende Forholde i det øvrige Europa og en Deel af Afrika. Den anden var bestemt til at give en Fremstilling af de andre Veirforholde, og tillige en Sammenligning mellem de forskjellige Aars Veirlig, for nærmere at belyse Spørgsmaalet om Climates Foranderlighed. Den tredje Deel skulde danne det plantegeographiske Afsnit.

Af denne Deel havde han allerede i 1841 forelagt dette Selskab en Afhandling om de geographiske og historiske Forholde ved de italienske Naaetræer og i Slutningen af 1843 en Udsigt over de geographiske og historiske Forholde ved de italienske Lyngvæxter. Men hermed indtræder en Standsning; thi de tilsvarende Afhandlinger om Træerne af Egefamilien og om Træerne og Buskene af Birkefamilien forelagdes ikke før i Slutningen af 1846 og i Begyndelsen af 1847, og det Sidste, han deraf har bekjendtgjort, nemlig en Udsigt over de italienske Græsarters geographiske og historiske Forholde, meddeelt ved

de skandinaviske Naturforskeres Möde i Kjöbenhavn i Sommeren 1847.

Det er vanskeligt at indsee Grunden hertil, saameget mere, som hans Tid i denne Periode ikke optoges af politiske Forretninger. En Forklaring heraf findes dog maaskee i en Yttring af ham selv i Fortalen til den förste Deel. Det hedder nemlig der, at han ikke har kunnet dölge for sig selv de Vanskeligheder, der möde en Reisende, naar han vil give en Skildring af et fremmed Lands Natur, idet Kjendskaben til mange stedlige Forholde og Enkeltheder, som den der boer i Landet, let tilegner sig, undgaaer den Reisende, der kun kan dvæle en kort Tid paa hvert Sted. Det er derfor ikke usandsynligt, at den samme Fölelse har trykket ham under Udarbeidelsen af sit Værk og forsinket dette saaledes, at det ikke kunde blive fuldendt. Thi ved de Begivenheder, der indtraadte i det fölgende Aar, blev han kaldet til en saa virksom Deeltagelse i det politiske Liv, at hans videnskabelige Virksomhed dermed maa betragtes som afsluttet.

I Begyndelsen af 1848 udgav han i Forening med Professor *Clausen* et lille Skrift under Tittlen „Ved Thronskiftet 1848“, hvori han udtaler sig for Nödvendigheden af at give Danmark en constitutionel Forfatning og dröfter de Vanskeligheder, som Forholdet til Hertugdömmene i denne Henseende medförte. I den paafölgende Sommer mödte han, da han Aaret iforveien var bleven valgt til Ständerdeputeret, i de Forsamlinger, der sammenkaldtes for at afgive Betænkning over Valgloven til den grundlovgivende Rigsforsamling, og valgtes atter til Præsident i begge. Det Samme var Tilfældet i den grundlovgivende Rigsforsamling, hvori han deltog som Repræsentant for Randers Amts förste Valgkreds. Sit Hverv som Formand udförte han paa en Maade, der vandt almindelig Anerkjendelse og væsentlig bidrog til den rolige og besindige Holdning, som denne Forsamling viste. Ved de anstrengende Arbeider, som denne Stilling medförte i den lange Tid, Rigsdagen var samlet, kunde det ikke

være Andet, end at hans allerede ikke stærke Helbred endmere svækkedes. Derfor vægrede han sig ogsaa, da han i det følgende Aar var bleven Medlem af Landstinget, ved at modtage Formandsposten, og nedlagde ved Sessionens Slutning sit Mandat, hvormed han for bestandig traadte tilbage fra det offentlige Liv.

Den store Indflydelse, han i denne Retning havde udøvet, skyldtes vel tildeels hans rolige og faste Optræden, men dog fornemmelig den almindelige Anerkjendelse af hans Retssind og Upartiskhed. Allerede under hans første Ophold i Rom betragtedes han af sine Landsmænd som kaldet til Voldgiftsmand i deres indbyrdes Stridigheder, og senere ansaaes herhjemme hans Medvirken for nødvendig, hver Gang der blev Tale om at sætte et Foretagende i Værk, som krævede almindelig Deeltagelse. Hans Navn knytter sig saaledes til Stiftelsen af Athenæum, af Trykkefrihedsselskabet, af det skandinaviske Samfund, af den slesvigske Hjælpeforening, af det nordiske Literatursamfund og af Foreningen for danske Underviisningsanstalter i Slesvig. Ligeledes var han en af Indbyderne til Oprettelsen af Thorvaldsens Museum, og blev derfor ogsaa udnævnt til en af Executorerne af Thorvaldsens Testamente, og af de fremtidige Bestyrere for dette nationale Mindesmærke. Regjeringen viste sin Paaskjønnelse af disse Fortjenester ved at udnævne ham i 1836 til Ridder af Dannebrogen, i 1840 til Dannebrogsmænd og i 1847 til Etatsraad.

Schouws Virksomhed, som Forfatter, deelte sig som man allerede af det Foregaaende vil have seet, imellem den strengt videnskabelige og den populære. I den første udmærkede han sig ved en alvorlig og grundig Stræben efter Sandhed, fri for al Eensidighed og forudfattet Mening og hans Undersøgelser af denne Art vandt derfor ogsaa almindelig Anerkjendelse; ved den anden bidrog han meget til at vække i en større Kreds en Sands og Deeltagelse for Naturvidenskaberne, der længe vil bevare hans Minde i Manges Erindring.

Den sidste Deel af sit Liv tilbragte han desværre under en stadig Aftagen af Legemets Kræfter, der til Slutningen ogsaa virkede svækkende ind paa hans aandelige. Da han i Begyndelsen af 1851 var efter Ansøgning bleven fritagen for sine fleste Embedsforretninger, tilbragte han en Deel af Sommeren paa Landet og befandt sig en kort Tid saa vel, at han kunde holde sin Datters Bryllup, og ordne endeel af sine Sager. Da dette Velbefindende imidlertid snart ophørte, indgav han i Efteraaret en Ansøgning om sin Afsked. I Vinterens Løb forværredes hans Tilstand meer og meer, indtil Döden den 28de April 1852 endte et Liv, hvis störste Deel havde været offret til Videnskabens og Fædrelandets Tjeneste.

Med Selskabets Tilladelse optages her nogle Tillæg til Secretairens under 29de April læste Afhandling over en kunstig Dannelse af nogle Forbindelser som forekomme i Naturen.

Ved fortsat Undersøgelse over Apatitens Dannelse ved Hjælp af Smeltning med Kogsalt, fandt jeg, at man paa denne Maade kan udtrække Apatitens Bestanddele og navnlig Phosphorsyre af de allerfleste plutoniske og metamorphiske Steenarter, og af deres Forvittringsprodukter, der danne den störste Deel af vor Jordbund. Med Hensyn hertil har jeg undersøgt Grönsteen, af den skandinaviske Ur- og Overgangsformation, af vor Rullesteensformation og af den store Trappedannelse i Grönland, saavel som Basalten fra Steinheim og en grovkornet Basalt eller Lava fra Island. Endvidere dannedes Apatit af 3 Varieteter af Granit-Gneus fra Bornholm og 2 Varieteter af Glimmerskifer. *Fowles* har allerede gjort opmærksom paa Phosphorsyrens Udbredelse i de plutoniske Dannelser iblandt Bjergmasserne, og endskjönt *Kersten* og *Elsner* have bestridt dette Factum, have dog *Svanberg* og *Struve* strax efter deres Opdagelse af det molybdænsure Ammoniaks Reaction paa Phosphorsyre, atter optaget Paastanden om Phosphorsyrens alminde-